

Кабанова І.

*магістрантка II курсу спеціальності 101 Екологія
Науковий керівник – доц. Янковська Л. В.*

СТРУКТУРА ТА ЯКІСНИЙ СТАН ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ НА ЦЕНТРАЛЬНИХ ВУЛИЦЯХ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ

Багатофункціональність рослинного покриву робить його невід’ємним і необхідним елементом міського середовища. Виходячи із цього, підтримка необхідного природного балансу в місті, захист і збагачення зеленого фонду, раціональне використання рекреаційних ресурсів системи озеленення є одними з основних завдань у сучасному містобудуванні.

Мета даної роботи полягає в оцінці та аналізі стану зелених насаджень на центральних вулицях м. Тернополя, а саме Вальної, Камінній, Листопадовій та розробці рекомендацій щодо шляхів покращення озеленення даних вулиць міста.

Для досягнення даної мети були поставлені наступні завдання: опрацювати методику інвентаризації стану зелених насаджень; проаналізувати структуру і якісний стан озеленення вулиць міста Тернополя (Вальної, Камінної, Листопадової); описати наявні унікальні види рослин; ознайомитися із зарубіжним досвідом озеленення міст; запропонувати шляхи покращення озеленення вулиць Тернополя.

Мікроструктура природного каркасу досліджуваних вулиць формується окремими елементами озеленення – газонами, квітниками, чагарниками, вертикальним озелененням, окремими деревами, живоплотами тощо.

На основі проведених досліджень було з’ясовано, що рівень озеленення вулиць наступний: вул. Валова – 7%, вул. Листопадова – 38%, вул. Камінна – 47%.

Дуже низький рівень озеленення вулиці Вальної пов’язаний із тим, що вона є однією з найдавніших вулиць Тернополя. Вулиця виникла на зламі XVIII і XIX століть, коли на її місці розібрали давній вал, який оточував Тернопіль з 1540-х років, тому її охороняють, як історичну пам’ятку[2]. Зелені насадження вулиці Вальної представлені липами, туями, березами, молодими плодовими деревами та кущами. Якісний стан деревної рослинності і чагарників добрий – дерева здорові, нормально розвинуті, листя густе, рівномірно розміщене на гілках, листя нормального розміру і забарвлення, немає ознак хвороб і шкідників, ран, пошкоджень стовбурів і скелетних гілок; кущі нормально розвинені, здорові, листя густе по всій висоті, сухих і гілок,

що відмирають, немає, без механічних пошкоджень і пошкоджень через хвороби, забарвлення і розміри нормальні; якісний стан грядки добрий – рослини нормально розвинені, бур'янів нема, поверхня рівномірна.

Враховуючи те, що будинки розміщені досить близько один до одного, і що вони є архітектурною пам'яткою, можливість насаджувати тут рослинність відсутня. Проте, як варіант озеленення, на даній вулиці можна використати переносні насадження, що ростуть у контейнерах, розміщувати вазони на терасах офісів та закладах громадського харчування. З естетичною метою можна використати вертикальне озеленення, наприклад, на стовпах, різного роду решітках та вікнах.

Зелений каркас вулиці Листопадової досить різноманітний: газони, деревні насадження, чагарники, квітники, грядки. Серед дерев переважають липи, ялини, туї та граби. Стан групи дерев, які знаходяться на стику із Майданом Волі незадовільний – дерева дуже ослаблені, стовбури викривлені, крони слабо розвинені, є сухі гілки, приріст однорічних пагонів незначний, механічно пошкоджені стовбури, дупла. А стан дерев, які знаходяться безпосередньо на вулиці Листопадовій задовільний – дерева здорові, але подекуди з ознаками вповільненого росту, з нерівномірно розвинутою кроною, на гілках мало листя, є незначні механічні пошкодження і невеликі дупла.

Газони, яких на вулиці є чотири, знаходяться у задовільному стані – поверхня газонів із незначними нерівностями є витоптані місця, окрім газону біля Тернопільської міської ради, що знаходиться в доброму стані.

Квітники біля Тернопільської міської ради, прокуратури Тернопільської області та будинку №3 заходяться у доброму стані – поверхня старанно вирівняна, рослини добре розвинені, однакові за якістю, бур'янів немає; решта квітників біля житлових будинків – в незадовільному стані (поверхня має значні нерівності, рослини слабо розвинені, багато бур'янів, сухого листя). Окрасою цієї вулиці є ботанічна пам'ятка природи місцевого значення площею 0,01 га «Тернопільська липа» висотою понад 17 метрів, віком 250 років – цінна з наукової, пізнавальної та естетичної точок зору.

Урізноманітнити озеленення на вулиці Листопадовій можна шляхом облаштування терас і балконів будинків різними вазонами, впровадження вертикального озеленення на стовпах та будинках. Варто провести насадження дерев на незайнятих територіях, зокрема поблизу будинків під номерами 1, 5 та 8.

На вулиці Камінній також наявні дерева, серед яких липа, ялина, береза, а також чагарники, квітники, газони, грядки, живопліт. Тут створені плодові мінісади, квітники та грядки.

Вулиця Камінна розбита на шість досліджуваних ділянок. Перша ділянка розташована на подвір'ї школи №5, де розміщені квітник та групи поодиноких дерев. Стан дерев, які ростуть вздовж дороги незадовільний – нерівномірно розвинена крона, листя має пошкодження. Решта дерев, що прилягають до території школи – у доброму стані.

На вулиці є багато квітників, більшість з яких у задовільному стані, окрім тих, що знаходяться біля 6 та 7 будинків, де помічено багато бур'янів. Серед п'яти газонів – два (біля Музичної школи №1 і будинку №7) у незадовільному стані, решта – у задовільному стані.

З метою покращення екостану атмосферного повітря вулиці Камінної, у тому числі зниження газопилового та шумового забруднення, варто забезпечити ярусність насаджень вздовж дороги, ввівши у їх структуру ще й чагарникову рослинність.

Отож, особливості міського середовища позначаються на ході життєвих процесів рослин, їх зовнішньому вигляді і будову органів. Наприклад, у міських дерев знижена фотосинтетична активність, тому вони мають більш рідку крону, дрібні листки, коротші пагони. Можна виділити наступні основні фактори, що негативно впливають на стан міських насаджень: екологічні умови міста; порушення технології посадки і відсутність подальшого догляду; незадовільний стан ґрунту; пошкодження шкідниками і хворобами; випадкові фактори (механічні пошкодження). Під впливом усіх цих факторів у зелених насаджень знижується життєздатність, втрачається їх естетичне і санітарно-гігієнічне значення [3].

Таким чином, проблема створення стійкої системи міських зелених насаджень має дві сторони: створення рослинних угруповань, стійких до умов міського середовища; забезпечення сталого функціонування вже наявних зелених насаджень. Поліпшення якості міського середовища можливе тільки при дотриманні екологічних принципів, що застосовуються при створенні зеленого каркасу міста.

Список використаних джерел

1. Положення про затвердження Інструкції з інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах України. Офіц. вид. – К.: Міністерство навколишнього природного середовища, 2005. - (затверджено постановою КМУ від 30.03.98 N 391).
2. Серце Тернополя – вулиця Валова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mb.te.ua/2015/валова-улюблена-вулиця-художників-т/>.
3. Шовган, А. Д. Внутрішньовидові таксони деревних рослин з морфологічними відмінами крони / А. Д. Шовган // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. - Львів, 2008. - Вип. 18.6. - С. 42-47.